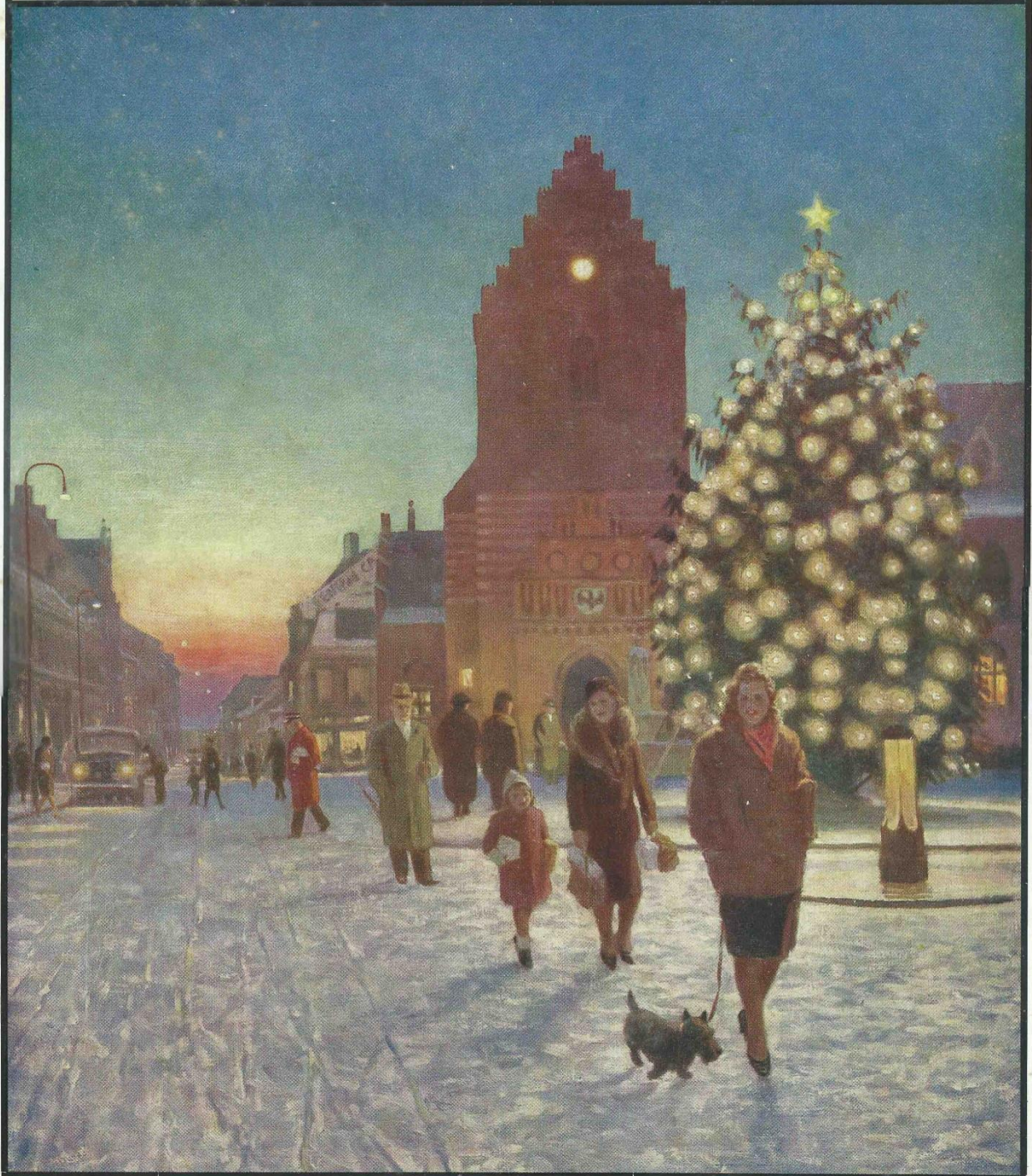

Jul i Roskilde

LIDT OM GVERNØREN PAA JAVA OG HANS OLDEBARN I ROSKILDE

AF GUDRUN ERIKSEN

Paa Frederiksborg Museet hænger en smuk Pastel fra 18. Aarhundrede. En latinsk Indskrift under Billedet fortæller, at Herren med det lyse, pudrede Haar og det høje Halsbind er Christianus Henricus Christophorus Wegener, født 10. Januar 1757, Gubernør i Nederlandsk Indien.

For nogle Aar siden besøgte jeg Museet og stod pludselig og uventet over for Billedet og glædede mig over at have truffet en gammel Bekendt,

som jeg ikke havde set i mange — mange Aar.

— Da jeg var fire Aar, fik jeg min første Veninde; hun var ganske vist nøjagtig halvtreds Aar ældre end jeg, men det gjorde ikke noget Skaar i vort Venskab. Det var Fru Wilhelmine Lützhøft, og i hendes Hjem hang paa Hæderspladsen Billedet af Christian Henrik Christoffer Wegener, der var hendes Oldefar. Da jeg blev større, fortalte hun mig hans Historie — den var spændende, saa spændende, at jeg husker den endnu. Wegener var Gubernør paa Java med Residens i Batavia. Han havde to Døtre, der altid senere med Glæde mindedes det ejendommelige Barn-doms-hjem. Ved Dørene var lænket Aber, der lukkede op og i, og det vrimlede med Tjenestefolk. Naar Børnene badede, var det paa Ryggen af de indfødte Barnepiger, i hvis sorte Haar de holdt sig fast, og om Søndagen fik de Lov at kaste Smaamønter i Grams til Byens indfødte Befolkning, der stimlede sammen under Vinduerne. Det var som at leve i Slaraffenland — men da den Tid nærmede sig, da de skulde konfirmeres, blev de sendt hjem til Europa for at forberedes til den højtidelige Handling. De tog Afsked med deres Far, der skulde følge efter dem, saa snart han havde ordnet sine Forhold i Batavia.

De naaede deres Bestemmelsessted i god Behold, det var en By i Tyskland, og her ventede de paa deres Far. De fik god Tid til at blive forberedt til Konfirmationen, for Aar gik efter Aar, uden at han

Algade Nr. 2. Omkring 1896.

kom. De blev over 20 Aar, men stadig udsatte de Konfirmationen — deres Far kunde jo komme endnu.

— — — Saa kom der endelig Efterretning om ham: en Søroverbande var fanget i Spanien, og blandt andre Forbrydelser havde Søroverne tilstaaet, at de havde myrdet den nederlandske Gubernør, da han var paa Vej til Europa. De havde lokket ham om Bord paa deres Skib, og da de var i rum Sø, havde de dræbt ham og be-

mægtiget sig det Bælte, han skjult bar om Livet og i hvilket var indsyet Ædelsten og andre Kostbarheder.

Nu stod de to Søstres Konfirmation — nu var der ikke mere noget at vente paa.

Deres Far havde anbragt Penge i tre forskellige Byer — det er jo godt at være forsigtig — men Banken i Lissabon blev ødelagt af Jordskælv, Banken i London gik fallit, kun hvad der stod i den tredje Bank, og det var det mindste af det, blev reddet.

Af disse to Søstre blev den ene, Wilhelmine Wegener, gift med Branddirektør, Justitsraad Adolph Theill i Svendborg. I dette Ægteskab fødtes 1811 Juliane Theill, der ægtede Fabrikant, Malermester og Tegnelærer Ludvig Christian Thuerecht Møller, der var født 1817 i Starup, hvor Faderen, Jens Møller, var Lærer — og hermed naaede Slægten Roskilde.

Ludvig Møllers Far havde haft en Strid med Kammerherre Castenskjold paa Borreby og havde trukket det korteste Straa. Kammerherren har

Wilhelmine Møller, 19 Aar. 1863.

vist senere indset, at han havde gjort Læreren Uret, men har haft svært ved at gøre Indrømmelser. Han ventede dog paa en Lejlighed til at gøre sin Uret god, og denne Lejlighed kom, da den lille Ludvig mistede sin Mor — han tilbød da at opdrage Drengen, der blev sendt til Borreby. Saadan fortæller i det mindste Familietraditionen. — Senere kom Ludvig Møller i Malerlære i København. Som gammel Mand yndede han at fortælle, hvordan han en Dag blev sendt i Byen af sin Mester for at købe Skraa. Paa Hjemvejen

var han saa uheldig at tabe Skraaen i Rendestenen, hvor der var godt med Pladder, og han havde meget Mas med at fiske den op igen. Han var lidt bange for, at Mester skulde ane Uraad, men det havde han ikke behøvet at være, for efter at have nydt den delikate Spise sagde hans Mester: »Ludvig, du maa huske, at du altid skal forlange at faa af den samme Slags Skraa som i Dag, for den er ualmindelig velsmagende!«

I 1841 fik Ludvig Møller Borgerskab som Malermester i Roskilde, og to Aar senere ægtede han Juliane Theill. Deres Hjem laa paa Hjørnet af Lille og Store Graabrødrestræde, i den samme Ejendom, hvor nu Café »Dania« har til Huse. Her fødtes deres tre Børn, Adolph og Emanuel, der begge blev Studenter fra Katedralskolen, hvor deres Far underviste i Tegning, og Datteren Wilhelmine, der et halvt

Aarhundrede senere blev min gode Ven. — Det var ikke noget helt almindeligt Hjem, det lignede i hvert Fald ikke Flertallet af Datidens Roskildehjem, og det skyldtes uden Tvivl de to Søstre Wegeners Møde med tysk Aandsliv — det havde sat Præg paa dem og gennem dem ogsaa paa Juliane Møller. Hun var stærkt litterært interesseret, det var Goethe, Schiller og Emanuel Geibel, hun særlig dyrkede — den sidste var en personlig Bekendt af hende, og det var ikke tilfældigt, at hendes yngste Søn hed Emanuel. Der blev regelmæssigt holdt litterære Aftener hos Møllers, og det var fortrinsvis de store tyske Digteres Værker, der blev læst og drøftet.

— Da Wilhelmine var nitten Aar, blev hun sendt til Kaiserswerth for yderligere at blive dygtiggjort i Tysk i den bekendte »Diakonisseanstalt«, hvor unge Piger opdroges. Det var i 1863, og da Krigen udbrød, var det ikke rart for hende at være der. Skolen besøgte for største Delen af Officersdøtre, og de var ikke hyggelige mod den danske Kammerat. Men Opholdet gav hende hendes Tysk, som hun talte perfekt helt til Slutningen af sit Liv.

Da hendes Brødre havde forladt Hjemmet og hendes Mor var død, levede hun sammen med sin Far. Ludvig Møller var sin By en god Borger, han var i en Aarrække Byrådsmedlem og Formand for »Borger- og Haandværkerforeningen«, et Hverv han gik op i med Liv og Lyst; ogsaa »Teknisk Skole«, som

han blev Formand for, havde hans store Interesse. I Gaarden ved Huset havde han et Cementstøberi, og endnu træffer man af og til Arbejder fra hans Værksted. Paa Graabrødre Kirkegaard er endnu adskillige af hans Gravmonumenter, og de smaa Tavler, der endnu pryder Sortebrødrekilden i Sct. Maria Hospital's Have, skyldes ham. Det var ogsaa ham, der tegnede og udførte Løvehovedet til den lille Grotte, der fordum dannede Rammen om Maglekildes berømte Væld. Muren ved hans Hus i Graabrødrestræde forsynede han med en Række gennembrudte Søjler, som gjorde et pynteligt Indtryk, indtil de for kort Tid siden blev skjult under et tykt Lag Puds.

I Roskilde Museum hænger to nydelige Tegninger fra hans Haand. De forestiller Dagligstuen i »Prindsen«, hvis Vært, Kaptajn Svestrup, var hans Datters Gudfar.

Wilhelmine Møller var meget selskabelig anlagt, hun havde en særdeles stor Bekendtskabskreds, og Visitter hørte til Dagens Orden.

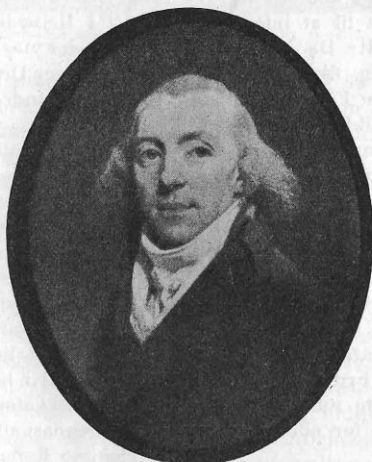
Selskabeligheden kunde antage Former, som vi nu vist vilde betakke os for. Selv har hun fortalt mig, hvad man kunde komme ud for i Halvfjerdsernes Roskilde: Hvor »Roskilde Avis« nu har til Huse, havde daværende Redaktør H. A. Müller Privatlejlighed paa første Sal. Han og hans Hustru hørte til hendes nærmeste Bekendte, og for at overraske dem samlede hun og en Del andre af deres Omgangskreds uden for Huset en Nat Kl. 12. Alle var i deres fineste Stads og havde en velforsynet Madkurv paa Armen. Saa dundrede man paa Døren, og den intetanende Redaktør stak Hovedet ud af Vinduet for at se, hvad der var paa Færde. Han blev snart klar over Situationen, og lidt efter blev de ubudne Gæster lukket ind i Huset.

De maatte vente lidt — saa blev de budt Velkommen af den kjoleklædte Redaktør og af Fru Caroline, der var iført sin bedste Silkekjole. — Tjenestefolkene, der ogsaa i Hast maatte ud af Fjerene, fik snart dækket et festligt Bord, hvor man nød de medbragte Lækkerier + hvad Huset formaaede.

Da Stemningen ud paa Morgenstunden havde naaet sit Højdepunkt, holdt en Række Vogne for Døren — og saa sluttede den ikke helt almindelige Sammenkomst med en Køretur til Boserup.

Anton og Wilhelmine Lützhøft. Omkring 1910.

Christianus Henricus Christophorus Wegener. Originalen findes paa Frederiksborg Slot.

NB: se efterskrift

NB: se efterskrift

— — — Fra sit Barndomshjem drog Wilhelmine Møller ind i Købmand Anton Lützhøfts Hjem som hans anden Hustru. Hun havde ingen Forudsætninger for at lede Husførelsen i den store Købmandsgaard paa Hjørnet af Algade og Allehelgensgade, og det overdroges til Tjenestefolkene — jeg husker hende heller ikke fra Køkken eller Kælder, men fra Stuerne og det lille Kontor, der laa bag den hyggelige gammel-dags Kælderbutik med de mange Dufte og med den herlige Sveskeskuffe. I det lille Kontor sad hun ved den høje Pult ved Vinduet ud til Allehelgensgade og skrev i store Bøger med sin smukke Haandskrift. Langs den ene Væg stod Tønder med forskellige Varer, og ovenover var Kasser med Ginger-nuts og Café Noir og andre rare Sager, der kunde øve en stærk Tiltrækning paa en slikkevorn Skolepige — jeg aflagde mange Visitter i det lille Kontor.

Naar min Mor var med, blev der lavet Kaffe, den blev lavet paa Stedet. Kanden og Fyrfadet var af Tombak og lyste gyldent, og Kaffen fik netop den Varmegrad, den skulde have. Naar den var nydt, blev Kopperne omgaaende vasket af, og Skyllervandet blev hældt ned i en særlig bred Sprække mellem to Gulvbrædder. Hvorfor den ellers saa sirlige Frue brugte dette mærkelige Afløb, sagde hun ikke noget om.

Jeg har vist tit gaaet i Vejen baade i Butik og Kontor, men det mærkede jeg aldrig paa Købmand Lützhøft, et af de elskeligste Mennesker, jeg har kendt.

Husets tre Børn af første Ægteskab holdt ualmindelig meget af Dyr. Engang fik Sønnen, Othar Lützhøft, en lille sød Abe. Naar den var udendørs og frøs, skjulte den sig i hans Brystlomme, og inde i Stuerne maatte den være i et stort Bur, naar den var alene hjemme, for Molly var ikke ganske til at lide paa. Men een Gang gik det alligevel galt: Da Molly en Dag var ene hjemme og kedede sig, fik den lirket Døren til Buret op — og saa nød den Friheden. Men der var nogen, for hvem Nydelsen ikke var slet saa stor, det var Familien, der kom tilbage. Molly havde taget Gardinerne ned paa en højst unænsom Maade, desuden havde den tømt en Flakon med Eau de Cologne og smagt paa Blækhushets Indhold. Det sidste havde vist ikke været rigtig efter dens Smag, for Blækhuset laa væltet, og det Blæk, den ikke havde drukket, var i stride Strømme løbet hen over Skrivebordet.

Det var nu ikke alene den Slags Oplevelser, der gjorde Besøg i den gamle Købmandsgaard saa tilløkkende, det var først og fremmest Fru Wilhelmine Lützhøft eller Gagga, som jeg kaldte min Veninde. Hun forkælede mig, som jeg aldrig før eller senere er blevet forkælet.

Hun havde det interessanteste Sybord, jeg kendte. Det havde en Mængde smaa Rum og en stor Pose nedenunder. — »Skal jeg ikke rydde dit Sybord op for dig, Gagga?« spurgte jeg af og til.

Jeg fik altid Lov, men Gagga saa ikke henrykt ud,

for hun vidste af Erfaring, hvor svært det var at finde noget, naar jeg havde bragt »Orden« i de mange smaa Rum. — Der var Vindsler med Silke i alle Farver, Fingerbøl, kunstfærdige Naalehuse, Nipsenaale, en Saks, der lignede en Stork, og Knapper i alle mulige Façoner og Størrelser — ja, det vilde være lettere at sige, hvad der *ikke* var i Sybordet, end at remse hele Indholdet op. Mest spændende var nogle Smaating, der havde været Oldefars: et Miniaturebillede af ham og en gammel tysk Mønt, der kunde lukkes op, indeni laa smaa Billeder malede paa Marienglas — det var ikke noget, man saa hver Dag.

Det lille Syskrin, der stod paa Sybordet, var af Pap prydet med malede Blomster og forgyldte Borter, og det havde Spejl indvendig i Laaget. Det Syskrin havde Juliane Møller været Mester for — for i hendes Ungdom brugte Damerne at lave den Slags Klisterier, og hun havde været ferm til det, for det var nydeligt.

Og saa havde Familien en stor, tyk Bog med Tegninger og Vers af Busch — den kunde man heller aldrig blive ked af at studere. Den begyndte med Billedet af den gamle Konge, der laa i Seng med Krone paa, og nedenunder stod: »Carolus Magnus, god og viis, paa Sengens Hvile satte Priis!«

Husets Børn var for store til at lege med mig, men i Ferierne kom to Drengene paa Besøg, og sammen legede vi »Opdagelsesrejsende« i Købmandsgaarden — og hvilken Fryd var det ikke, naar man paa Loftet fandt en Bolsjedaase, hvor der endnu paa Bunden var en blød, sejt Masse, der kunde nydes ved Hjælp af en Pind.

— Da jeg blev større, læste Gagga meget højt for mig. Det var Romantiken, der i hendes Ungdom havde siddet i Højsædet, og det var derfor de romantiske Digttere, der maatte holde for, særlig hendes Yndlingsdiger Holger Drachmann. Ogsaa »Maria Stuart«, »Don Carlos« og andre af Schillers Tragedier hørte til Repertoiret.

Købmand Lützhøft læste ikke højt, men han læste selv meget. Hos ham saa jeg for første Gang Behrmanns og Kornerups Roskilde-Bøger. Jeg maatte gerne laane dem, og nu aabnede en ukendt Verden sig for mig: Middelalderens Roskilde.

Hvert Foraar sprang smaa Kastanier eller Bøgetræer ud i Fru Lützhøfts Dagligstue, men allerhelst dyrkede hun Liljekonvaller. Hendes Forkærlighed for denne Blomst fik et lidt mærkeligt Udslag, saa den tittede frem overalt i hendes Omgivelser: paa Tæpper, Broderier, Dækketøj, Sølvtøj, Smykker, ja, selv paa Blækhuse, Penneskaffer og Urtepotteskjulere for ikke at forglemme Kaffestel og et Utal af Snurrepiberier.

— — — Nu er Anton og Wilhelmine Lützhøft forlængst borte, men Mindet om dem og de mange gode og lykkelige Stunder, jeg har haft i deres Hjem, lever endnu — det hører til mine kæreste Barndoms-minder.

Efterskrift : Der har indsneget sig et par små unøjagtigheder i Gudrun Eriksens beretning. Det kan meget vel være Wilhemine Lützhøft der fortæller, at hun er født i hjørneejendommen St.Gråbrødrestræde/Lille Gråbrødrestræde, men folketællingen i 1845 fortæller, at hun som etårig bor sammen med sin far og mor på en adresse i Algade, som dog ikke kan identificeres nærmere.

Det er i dag (2015) den almindelige antagelse, at det som Gudrun Eriksen kalder et ”løvehoved” ved Maglekilden er en gengivelse af Neptuns hoved – Neptun, der i den Romerske mytologi var havets gud. Gudrun Eriksen er dog hverken den første og næppe heller den sidste, der stående foran Maglekilden vil få tanken om et løvehoved !